

Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра прикладної психології та логопедії

Кваліфікаційна робота

на тему: **«ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З
ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ»**

Виконала: здобувач II рівня вищої освіти,
групи М23СО
Спеціальність
016 Спеціальна освіта
Освітньо-професійна програма Спеціальна освіта
Спеціалізація 016.01. Логопедія. Спеціальна
психологія
Анна МАМИЧ

Науковий керівник:
ст.викладач кафедри прикладної психології та
логопедії **Аліна СИНИЦЯ**

Рецензент:
канд.пед.наук, доцент кафедри прикладної психології
та логопедії **Олена РЕВУЦЬКА**

Запоріжжя – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ	8
1.1. Клініко-психолого-педагогічна характеристика розвитку дітей старшого дошкільного віку з дизартрією	8
1.2. Сучасна система логопедичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією	19
1.3. Роль Лего-технології у роботі з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією	26
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ	35
2.1. Дослідження особливостей розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами Лего-технологій	35
2.2. Аналіз результатів	43
2.3. Технологія Лего-конструювання як засіб активізації мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією та результат її впровадження	47
Висновки до розділу 2	55
ВИСНОВОК	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Питання своєчасного опанування мовленням є важливим етапом для розвитку дитини як особистості. Згідно з цим мовленнєвий розвиток є важливою частиною дозрівання не лише дитини як особистості, а й психічного розвитку персони, так як воно впливає на становлення інших психічних процесів. Тому, стає досить зрозуміло: чому так важлива корекція різного мовленнєвого порушення різноманітної тяжкості. Система логопедичного впливу при дизартрії має комплексний характер: корекція порушеної звуковимови поєднується з формуванням фонематичного аналізу та синтезу, розвитком лексико-граматичної сторони мови та зв'язкового монологічного та діалогічного висловлювання. Особливістю логопедичної роботи при корекції дизартрії є застосування диференційованого артикуляційного масажу та гімнастики, логопедичної ритміки, а в ряді складних випадків та із загальної лікувальної фізкультури, фізіотерапії та неврологічного медикаментозного лікування, а також застосування прогресивних методів та технологій, таких, наприклад, як Lego-технології. Якщо враховувати, що основним видом в дошкільному і молодшому шкільному віці являється ігрова діяльність то конструювання є гарним варіантом для використання моделюючих ситуацій, які важливі для надання корекційно-розвиваючого впливу на дітей з дизартрією в процесі формування мовлення, підвищення мотивації до навчання, яке сигналізує для подальшого підвищення рівня загального розвитку, керування своєю поведінкою, яке необхідне для подальшого навчання. Мовленнєві порушення несуть за собою різноманітний характер та тяжкість порушення. На сьогоднішній день досить розповсюдженим тяжким мовленнєвим є дизартрія. Вона часто поєднується з іншими складними мовленнєвими розладами (заїканням, фонетико-фонематичним порушенням мови (ФФНР), загальним недорозвиненням мови (ЗНМ) та іншими). Дане мовленнєве порушення проявляється в дефектах фонетичного та просодичного компонентів мовленнєвої функціональної системи рідної мови і виникає в результаті мікро-органічного

ураження головного мозку, яке веде за собою порушення іннервації апарату артикуляції, порушення м'язового тону мовленнєвої та мимічної мускулатури [1]. Система логопедичного впливу при дизартрії має комплексний характер: корекція порушеної звуковимови поєднується з формуванням фонематичного аналізу та синтезу, розвитком лексико-граматичної сторони мови та зв'язкового монологічного та діалогічного висловлювання. На сьогоднішній день застосовуються різноманітні ігрові та конструктивні технології, які дають можливість бути ядро-вираженням ґрунтом для подолання мовленнєвого порушення за допомогою Lego-технології, серед якого можна виділити конструювання як навчальний метод. В конструюванні виділити можна навчальний конструктор на кшталт Лего Дакта, який випускається освітньою датською корпорацією Group Lego Dacta, який застосовується в вітчизняній та зарубіжній освітній системі в загальних та спеціалізованих закладах навчання. Для подолання мовленнєвого порушення потрібна велика кількість зусиль і терпіння не тільки логопеду, але й самій дитині. При цьому слід зазначити, що у дітей відсутня мотивація до подолання дефекту мови, внаслідок їх психологічних особливостей, що створює ще одну труднощі для корекційного впливу. У дітей старшого дошкільного віку з дизартрією, крім мовленнєвих особливостей, спостерігаються недоліки уваги, пам'яті, інтелектуальної діяльності, емоційно-вольової сфери, просторової орієнтації, легкі рухові розлади та уповільнене формування ряду вищих кіркових функцій. Саме для подолання всіх зазначених недоліків ми будемо створювати всі необхідні умови та шляхи вирішення для даної проблеми, саме в цьому лежить сутність та актуальність нашого дослідження. Тому це послугувало вибором для нашої теми магістерської роботи.

Lego-технології - це сукупність прийомів та шляхів конструювання, направлених на реалізацію конкретної освітньої мети через систему ретельно продуманих завдань з різноманітних конструкторів Lego. Саме через цю доступну систему, яка в першу чергу цікава дітям, як з нормо-типовим мовленнєвим розвитком так і з порушенням, в будь-якому варіанті, буде цікаво

та головне корисно, адже через цю доречно підібрану систему є можливість скоригувати дане порушення та обізнати дитину, як особистість. За допомогою тренування пальців, ми завдаємо потужний механізм на працездатність кори головного мозку, а, отже, і на самий розвиток мовлення, що дає можливість формувати у дітей як мовленнєві, так і пов'язані з нею немовленнєві види діяльності. У цій роботі ми зробимо теоретичний аналіз проблеми дизартрії у спеціальній літературі, проведемо практичну частину дослідження та проаналізуємо її результати, сформулюємо нижче об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження з'явилися роботи:

Г. Гутцмана, І. Данченко О. Правдіної, Л. Мелехової, О. Токарєвої, Р. Мартинової, де розглядаються питання симптоматики дизартричних розладів мови, у яких спостерігається «змитість», «стертість» артикуляції. Автори відзначають, що стерта дизартрія за своїми проявами дуже нагадує складну дислалію.

За науковими напрацюваннями О. Архипової, О. Боряк, А. Голуб, С. Коноплястої, Л. Лопатіної, Н. Манько, Н.Пахомової, В. Тарасун, В. Тищенко,

М. Шеремет, можемо зробити висновок, що провідним в структурі мовленнєвого порушення являється саме фонетичні розлади, а саме порушення звуковимови та просодичних компонентів мовлення, які обумовленні іннерваційною недостатністю м'язів мовленнєвих органів(дихальних, голосових та артикуляційних)

Об'єкт дослідження діти старшого дошкільного віку з дизартрією в процесі подолання мовленнєвого порушення шляхом використання Lego-технологій.

Предметом дослідження є психолого-педагогічні умови для використання Лего-конструювання, як засобу діагностики та активізації мовленнєвої діяльності дітей з дизартрією.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність впливу використання Lego-технологій в діагностико-корекційній роботі з дітьми з дизартрією в системі логопедичної роботи.

Відповідно до мети роботи, необхідно реалізувати такі **завдання**:

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми в теорії та практиці та проаналізувати ступінь розробки досліджуваної проблеми в літературі.

2. Розкрити значення особливостей прояву дизартрії та підібрати діагностичний інструментарій для дослідження мовленнєвої діяльності за допомогою прийомів Lego-технологій, а саме одним із його різновидів Lego-конструювання.

3. З'ясувати психолого-педагогічні умови зменшення проявів мовленнєвого порушення за допомогою Lego-конструювання.

4. Встановити тенденції розвитку Lego-технологій в системі корекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією.

Відповідно до поставлених завдань використані наступні методи дослідження: *теоретичні*: аналіз проблеми, порівняння, узагальнення і систематизація наукових джерел з психології, педагогіки, які дали змогу виділити теоретичні підходи до досліджуваної проблеми та визначити основні науково-теоретичні положення; *емпіричні*: спостереження, бесіди, які створили об'єктивні передумови отримання даних на широкому колі досліджуваних; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), що дозволив здійснити цілеспрямований вплив на об'єкт дослідження, визначити і застосувати систему заходів, спрямовану на формування зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.

Теоретико-методологічна основа дослідження: концепції про вікові етапи, закономірності та умови мовленнєвого розвитку в онтогенезі та його значенні для розвитку зв'язного мовлення (А.Гвоздєв, Н.Жінкін, А.Леонтьєв, Д.Ельконін); принципи загальної та спеціальної психології та педагогіки про єдність мовленнєвого та психічного розвитку, комплексний підхід до його вивчення (Б.Ананьєв, П.Блонський, Л.Виготський, А.Запорожець, О.Леонтьєв,

А.Лурія, С.Рубінштейн); положення про провідну роль діяльності та спілкування у розвитку особистості, теорії мовленнєвої діяльності, сформульовані у працях Л.Виготського, С.Рубінштейна; положення Н.Жукової про провідну роль гри у розвитку зв'язного мовлення дітей із порушеннями мовлення

Теоретична база полягає в психолого-педагогічній теорії корекційної спрямованості навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку з дизартрією (Л. Виготський, О. Литвак, В. Синьов, Л. Фомічова); вчення про взаємозв'язок вищих психічних функцій та станом дрібної моторики дитини (Р.Левіна, О. Лурія, О. Леонтьєв, Є. Соботович, В. Тарасун, М. Шеремет)

Практична значимість полягає у розробці діагностики актуального стану зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією на основі методики О. Ушакова, Є. Струніною в поєднанні з простими елементами лего-конструювання, які були запропоновані здобувачем II рівня вищої освіти А. Мамич. Де міцна база була модернізована новими завданнями. Отримані результати були експериментально виконані та можуть використовуватися в навчальному процесі вищих педагогічних закладах; на відповідних курсах у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Експериментальна база дослідження для реалізації магістерської роботи виступив Старовижівського ліцею смт Стара Виживка Ковельського району Волинської області, з дітьми дітей старшого дошкільного віку, на базі сформованого логопедичного пункту, де в досліджуваній роботі брало участь 10 дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.

У роботі були вироблені заходи та технологія для підвищення ефективності подолання у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією одним із різновидів Лего-технологій-конструюванням. Запропонована технологія Лего-конструювання в поєднанні акторської вистави, була успішно апробована та реалізована.

Магістерська робота складається з двох розділів, перший розділ 2 розкриває теоретичне вивчення проблеми, другий розділ направлений на

практичну частину та експериментальну обумовленість першого розділу. До кожного розділу наявний висновок. В завершальному етапі наявний загальний висновок, додатки, список використаної літератури.

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ

Висновок до розділу 1

Лего-технології мають велике значення у сучасній системі логопедичної роботи та впровадженні в навчально-корекційний процес. Педагогічна доцільність є дуже обумовленою саме розвитком конструктивних здібностей дітей через практичну майстерність конструювання елементами Лего. Підґрунтям для використання Лего-технологій є ряд причин, а саме:

- 1) формування пізнавальної активності, навички спілкування, співтворчості, що сприяє розвитку та вихованню соціально-активної особистості
- 2) інтелектуальний розвиток, забезпечує та сприяє інтеграції освітньої лінії розвитку дитини в процесі навчання
- 3) гра-конструювання, об'єднує дослідницьку та експериментальну діяльність, що дає можливість створити власний світ, де немає кордонів для творчості, уява, фантазія. Творчість та візуалізація у поєднанні з правильно побудованим заняттям дає гарний підштовх до формування звуковимови, де поєднується освітній компонент, навчальний та виховний в ігровій формі

Чому саме Лего-технології? Якщо брати до уваги, численні дослідження, які неодноразово доводять, що дана техніка позитивно впливає на психо – емоційний стан дітей, завдяки формам, моделям та кольору, яким би чином не складено було б деталі, завжди виходить предмет, який є схожим на реальний результат моделюючої діяльності дітей, які мають дизартричне порушення. Конструювання дає можливість відчувати себе творцем свого світу, а ще дає можливість сформувати у дитини впевненість у собі та своїх силах. Елементи конструктура є емоційним пластом, які збираючи до купи можна скласти в енергетичне поле для отримання комунікативних якостей, допитливості та розвитку творчої уяви. При роботі з дизартрією лего-технологіями корекційна робота направлена на:

- 1) спостереження за структурою слова(конструювання односкладових слів, двоскладових в ігровій формі навчання)

2) під час проведення артикуляційної гімнастики, конструювання ігрових моделей

3) конструювання графічних зображень букв при їх вивченні та автоматизації певного звуку, який є проблемним та проводиться робота над його постановкою та закріпленню в активному мовленні

4) конструювання іграшок для гри зі звуконаслідування (с,з, ш, ж, л, р)

5) конструювання звукових схем, що дає можливість для звукового аналізу слів

6) диференціація звуків за твердістю та м'якістю у спонтанному мовленні та при переказі оповідань та текстів за сюжетними картинами, які будуються дитиною

7) розвиток дрібної моторики – при конструюванні ми разом з дитиною тренуємо пальці, що здійснює потужний вплив на працездатність кори головного мозку, що напряду впливає на розвиток мовлення.

Отже, враховуючи всі індивідуальні особливості дітей з дизартрією та комплексний корекційний вплив, правильно підібраний інструментарій для логопедичної роботи та інтерактивні технології лего-конструювання, дає можливість позбутися даного порушення та сприяти подальшому розвитку дитини в ігровій формі навчання.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ

Висновок до розділу 2

Основним завданням дослідно-пошукової роботи було перевірити ефективність використання Лего-технології для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Робота проходила у три етапи. На першому етапі було підібрано діагностичні завдання, які допомогли нам виявити актуальний рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку (автори методики О.С. Ушакова, Є.М. Струніна), дещо змінена та модернізована, до основних завдань прикріплювалось конструювання з лего-цеглинок певного фрагменту або історії.

У процесі нами було створено предметно-просторову середовище, що розвиває мовленнєвий розвиток, були розроблені та організовані освітні заходи в Лего-технології розвитку зв'язного мовлення. Проводили заходи з педагогами та батьками щодо підвищення їх педагогічної компетентності.

У процесі спеціально організованих занять, у тому числі корекційних, а також самостійних будівельних ігор із конструктором LEGO можуть вирішуватися завдання щодо формування у дошкільнят уявлень про деталі конструктора, про просторові характеристики конструйованих об'єктах та його частинах. Цеглини LEGO дозволяють організувати роботу з формування вміння конструювати за зразком, плану, схеми, малюнку, умов, задуму, за словесним описом дорослого. Їхня чітка колірна гама сприяє закріпленню сенсорних еталонів (колір, форма) та формуванню вміння аналізувати зразки будівель: виділяти частини, їхнє просторове розташування, деталі частин.

Висновок

Проаналізувавши та зробивши повний аналіз з обраної теми, можемо відзначити, що при використанні Lego-технологій ми відмічаємо не лише позитивні фактори, а й динаміку, при якій спостерігається позитивний вплив на корекційну роботу. Ми можемо відзначити деякі переваги перед іншими, інноваційними конструктивно-ігровими прийомами, що використовуються для розвитку мовлення дітей з дизартрією:

- З виробами з конструктора Lego дитина може грати, обмацувати їх, не ризикуючи зіпсувати. Конструктор безпечний: немає ризику порізатися, проковтнути отруйний хімічний склад, наприклад, клей. У дитини руки залишаються чистими, а прибрати вироби можна легко та швидко.
- При використанні конструктора Lego у дитини виходять барвисті та привабливі конструкції незалежно від наявних у його навичок. Він відчуває психічний стан успіху.
- У роботі з конструктором Lego у дитини виникає почуття безпеки, оскільки конструювання – це світ під його контролем.
- Конструктор Lego не викликає у дитини негативного відношення та вся корекційно-розвиваюча робота сприймається ним як гра.
- Оскільки конструктор можна розташувати не тільки на столі, а й на підлозі, на килимі, і навіть на стіні, дитині під час заняття немає необхідності зберігати статичну сидячу позу, що особливо важливо для соматично ослаблених дітей.
- Робота з Lego дозволяє розкрити індивідуальність кожного дитини, дозволити її психологічні труднощі, розвинути здатність усвідомлювати свої бажання та можливість їх реалізації.
- Lego – це конструктор для всіх вікових категорій дітей.
- Конструктори Lego дозволяють враховувати гендерні особливості дітей. Завдяки цьому в ході гри йде засвоєння змісту жіночого та чоловічої моделі особистості, формування системи потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій та певних способів поведінки характерних для тієї чи іншої статі.

Працюючи з дітьми з дизартрією і стикаючись з проблемами в їхньому навчанні, вихованні та корекції, доводиться шукати допоміжні засоби, що полегшують, систематизують і спрямовують процес засвоєння дітьми знань.

Застосування Lego на логопедичних заняттях позитивно відбивається на якості корекції та навчання, оскільки сприяє:

- розвитку лексико-граматичних засобів мовлення в рамках певних тем;
- формування граматичної складової мови (обробки навичок узгодження числівників з іменниками, прикметників з іменниками в роді, числі і відмінку, формоутворенню іменників з прийменниками і без, словотвору дієслів з використанням різних приставок, а також утворення складних слів);
- формування та розвитку правильного тривалого видиху. Причому чим химерніші декорації для даного етапу роботи, побудовані самим дитиною, тим швидше проходить ця робота.
- постановці та автоматизації звуків під час гри (вибудовування «чарівних» сходинок, драбинок, доріжок, якими дитина «проходить», називаючи відповідні склади та слова);
- формування графічного образу букв під час навчання грамоті, а також розвитку тактильних відчуттів, граючи із заплющеними очима нанавпомацки;
- оволодіння звуко-літерним аналізом та складно- звуковим складом слів (застосовуються кубики з традиційним колірним позначенням голосних, твердих та м'яких приголосних);
- формування просторової орієнтації та схеми власного тіла – це класична профілактика порушень письма;
- розвитку та вдосконаленню вищих психічних функцій (пам'яті, уваги, мислення);
- тренування тонких диференційованих рухів пальців та кистей рук (Lego надає стимулюючий вплив на розвиток мовленнєво-рухових зон кори головного мозку, що у свою чергу стимулює розвиток мови).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дизартрія. Лекція 1. Лого-проект. Архипова Е.Ф.
<https://arkhipovaef.ru/dizartriya-lekcziya-1/>
2. 1. Архипова Е.Ф. Коррекционно-логопедическая работа по преодолению стертой дизартрии у детей / О.Ф.Архипова. – М: АСТ: Астрель, 2008.- 254 с.
3. Архипова Е.Ф. Стертая форма у детей: учеб. Пособие для студентов вузов / Е.Ф.Архипова. – М.: АСТ: Астрель: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 319, [1] с.: ил. – (Высшая школа).
4. Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии/ Е.Ф.Архипова. – М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2010, - 123.
5. Дідкова Л.М. Клініко-педагогічна характеристика дітей зі стертою дизартрією. Науковий часопис:
<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7777/Didkova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Дизартрія у систематиці мовленнєвих порушень (сучасний погляд). *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. Наукових праць*. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С.111-116.
7. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Сучасний стан логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем та їх батьків як запоруки успішної соціалізації. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 37. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: Зб. наукових праць*. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2019. С.63-72.
8. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Дизартрія у систематиці мовленнєвих порушень (сучасний погляд). *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. Наукових праць*. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С.111-116.

9. Лопатина Л.В. Проявления и диагностика фонетических нарушений при стертой дизартрии // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – 2006. - № 14 – с 219-230.
10. Лопатина Л.В., Серебрякова Н.В. Преодоление речевых нарушений у дошкольников. (Коррекция стертой дизартрии). – СПб., 2001.
11. Мелехова Л.В. Дифференциация дислалий / Очерки по патологии речи и голоса. – М., 1987. – с.87.
12. Ревуцька О.В., Пархоменко М.В., Сидорчук Н.В. (2023). Використання інноваційних технологій розвитку дрібної моторики в логопедичній практиці // Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference «Peculiarities of the manifestation of science in the academic subject», February 06 – 07, 2023, Lyon, France by the «InterSci». С.63-70.
13. Lyndina, Y., Martynyuk, Z., Tovstohan, V., Babichenko, A., Mytsyk, H., & Samoilenko, I.. Psychological and Pedagogical Technologies in Working with Children with Special Educational Needs: Neuropedagogical Aspect. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 2023, 14(1), 302–318.
<https://doi.org/10.18662/brain/14.1/421>
14. Синиця А.О. Актуальність логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем у сучасному соціумі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 14 / за ред. О.В.Гаврилова, В.М.Синьова*. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2019. С. 290-302.
15. Синиця А.О. Мультидисциплінарний підхід у вивченні дітей з церебральним паралічем раннього віку. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2022. С. 395-408.
16. Синиця А.О. Етіологія дитячого церебрального паралічу у теорії та практиці наукових досліджень. *Становлення особистості в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і*

медичний аспекти: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 26 травня 2023 року. Полтава. С.108-112.

17. Собо́тович Е.Ф., Черно́польская А.Ф. Проявления стертых дизартрий и методы их диагностики / Дефектология. – 1974.- №4.

https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0a65635a2ad78b4c53a89421216c27_0.html

18. Ревуцька О.В. Інноваційні технології в спеціальній освіті. Бердянськ, 2018. 216 с

19. Підготовка компетентного фахівця до формування мовленнєвої особистості дитини з порушенням мовлення. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. Т. 1. Вип. 24. 2020. С. 81-86.